

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Β΄. - ΤΕΥΧΟΣ ΙΒ΄.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1880

Οὐκ ἔστι περὶ θεοῦ ἢ θεοτέρου ἀνθρώπου
βουλευσάμετο ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οικειῶν. (Πλάτ. Θεαγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1880

ΠΕΡΙ ΓΑΜΟΥ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΥΤΩ ΕΘΙΖΟΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΝΕΩΤΕΡΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙΝ.

(Ἐν Νυμφασίᾳ τῆς Γορτυνίας.)

§ 1. Ἐπόμενοι τῷ προγράμματι τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλολο-
γικοῦ συλλόγου καὶ ἐκεῖθεν ἀφορμὴν λαβόντες, ἐπιχειροῦμεν τὴν ἀναγρα-
φὴν ζώντων καὶ παρ' ἡμῖν μνημείων τῆς τε γλώσσης καὶ τῶν ἠθῶν καὶ
ἐθίμων τοῦ λαοῦ, ἀρχόμενοι τοῦ περὶ γάμου,¹ ὅς ἐστιν ἡ πρώτη βᾶσις
τῆς κοινωνίας, εὐλογηθεὶς παρ' αὐτοῦ τοῦ δημιουργοῦ. «Ἄρσεν γὰρ καὶ
θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς καὶ εὐλόγησεν αὐτούς εἰπὼν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύ-
νεσθε καὶ κατακυριεύσατε τὴν γῆν». Καὶ τὸ μυστήριον τοῦτο (τοῦ γά-
μου) μέγα ἐστίν. (Ἐφεσ, ἐ. 20).

Α'. Ἀρρεβῶναις.

§ 2. Πρῶτον λέγονται τὰ λόγια, κατὰ τὴν παρ' ἡμῖν φράσιν, «ἀκόμα
εἶναι ἴσα τὰ λόγια δὲν τὰ ἴσῳ ἔσαν» = οὐκ ἴσα ἦτοι ὁμοῦ ἐποιήσαντο,
ὅ ἐστι δὲν συνεδιδάσθησαν τὰ περὶ συνοικεσίου, ὅπερ συμπεθεροῦ καλεῖ-
ται καὶ συμπεθεροκόπος καὶ προξενητής ὁ περὶ τούτου μεσιτεύων καὶ
διαπραγματευόμενος ἀνὴρ ἢ γυνή, καὶ δὴ ἱερεὺς τὰ πολλὰ, μεθ' οὗ τὰς
ἀποτελεσματικὰς ἐνεργείας πρῶτον συντάσσεται ἡ Νότα λεγομένη ἦτοι
σημείωσις ἀπλῆ τῶν προικῶν διδομένη εἰς τοὺς περὶ τὸν γαμβρόν. Μετὰ
δὲ τὴν παραδοχὴν ταύτης, συντάσσεται τὸ ταχτικὸν χαρτὶ² ἢ προικο-

¹ Πολλὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἐθιζομένων καὶ ὧδε ἀναγραφομένων ἀνήκουσιν εἰς ἀρ-
χαιοτέραν ἐποχὴν· ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον καταργοῦνται καὶ ἀντικαθίστανται διὰ
νέων ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερον. Πρὸς τοῦτο νομίζομεν τὰ ἔτι σωζόμενα ἀναγραφῆς
ἀκριβοῦς ἄξια, διότι ὁσημέραι τροποποιοῦνται μεταπίπτοντα εἰς ἀχρηστίαν καὶ
λήθην· ὀλίγα δὲ τούτων εὐρίσκει τις σήμερον γνήσια καὶ ὁμοία τοῖς ἀρχαιοτέροις.

² Σχέδιον προικοσυμφώνου.

† Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, Ἀμήν. Διὰ
πρεσβειῶν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν ἁγίων θεοστέ-
πτων μεγάλων βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος
Προκοπίου καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

Ἐγὼ ὁ κάτωθεν ὑπογεγραμμένος Γιάννης τοῦ Κώστα ἔχωντας θυγατέρα ὀνό-
ματι Μαρίαν μὲ καλή μου θέλησι καὶ προαίρεσι τὴν δίνω εἰς γυναῖκα εἰς τὸν
ὑγιὸς τοῦ Παύλου ὀνόματι Γιώργη καὶ μὲ τὴν εὐχὴ τῶν γονέων τῆς τῆς δίνω διὰ
προϊκὰ τῆς τὰ ἀκόλουθα· (καὶ ἔπεται ἡ ἔκθεσις τῶν προικῶν.)

σύμφωνο λεγόμενον. Εἶτα δὲ ἐπέρχονται ἡ ἀρρεβώναις ὧδέ πως γινόμεναι.

§ 3. Καλεῖται πρῶτον ὁ ἐφημερεύων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ ἱερεὺς, ὃς μετὰ τοῦ πατρὸς ἢ ἀδελφοῦ ἐν ἐλλείψει τούτου, ἢ καὶ ἄλλου στενοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ ποιήσονται τῆς ἀρρεβώναις. Λαμβάνοντες ἐν ἐσπέρα Σχβάτου δηλονότι δακτύλιον καὶ γλυκύσματά τινα (εἰς τρωγάλια [στραγάλια] καὶ σταφίδας συνιστάμενα καὶ βωκάλιον οἴνοπνεύματος πλήρες, μεταβαίνουσιν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ἔνθα χαιρετῶσιν εὐχόμενοι. «Νὰ ζήσουν τὰ παιδιὰ μας». Μετ' οὐ πολὺ δ' ἐμφανίζεται ἡ νύμφη μετρίως κεκοσμημένη καὶ ἀσπασαμένη τὴν χεῖρα τοῦ τε ἱερέως καὶ πενθεροῦ ἢ ἀνδραδέλφου (δαέρος) προσκάζεται αὐτοῖς σιγῶσα. Ἐπειτα δὲ, γενομένης τῆς συνήθους φιλοφροσύνης καὶ φιλοξενίας, καταφιλεῖ ὁ πενθερὸς τὴν νύμφην καὶ περιβάλλει αὐτῇ τὸν δακτύλιον εἰς τὸν δεξιὸν μικρὸν δάκτυλον ἢ τὸν παράμεσον, διδοὺς αὐτῇ καὶ φλωρίον. Ἡ δὲ νύμφη καὶ οἱ περὶ αὐτὴν ἐτοιμάσαντες ἀνταποστέλλουσιν εἰς τὸν γαμβρὸν χάριν τινα, οἶον μανδήλιον μετὰ ἱματίων (ὑποκαμίσου καὶ φουστανέλλας καὶ βρακίου) ἐφ' ὧν προσδοῦσι καὶ τὸν ἑαυτῆς δακτύλιον, ὃν φέρει ἔπειτα ὁ γαμβρός. Ταῦτα λαμβάνοντες οἱ περὶ τὸν γαμβρὸν, ἀποχωροῦσιν εὐχόμενοι τὰ βέλτιστα τοῖς μεμνηστευμένοις, οἵτινες ἀδύνατον νὰ συναντηθῶσιν ἢ νὰ προσίδωσιν ἀλλήλους μέχρι τοῦ γάμου. Οὕτω δὲ τελοῦνται ἡ ἀρρεβώναις, αἵτινες σπανιώτατα ἀκυροῦνται καὶ παραβαίνονται διὰ λίαν ἰσχυροῦς λόγους· ἄλλως θεωροῦνται ἱεραὶ καὶ ἀπαρχβίαστοι.

Β'. Ἀλέσματα.

§ 4. Ὅτε δὲ ἀποφασισθῇ ὅπως τελεσθῶσιν οἱ γάμοι, πρὸ δέκα τοῦλάχιστον ἡμερῶν δεόν γενέσθαι τὴν ἀποκοπήν. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐνοοῦνται αἱ ὀριζόμεναι χάριτες ἀπὸ μέρους τοῦ γαμβροῦ εἰς τε τοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς τῆς νύμφης δηλ. τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς κλπ. ἢ εἰς χρήματα ἢ εἰς εἶδη ἱματίων καὶ σανδαλίων περιστρεφομένη, ἣτις ἄλλως καὶ ἀγριλίκι καλεῖται. Ταύτης δὲ περαιωθείσης καὶ ὀρισθείσης τὴν προτέραν τοῦ γάμου Κυριακὴν περὶ δείλην, ρίχνουν τ' ἀλέσματα. Καλοῦνται δηλονότι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ πολλοὶ τῶν συγγενῶν πρὸς τοῦτο καὶ ἰδίᾳ νέοι καὶ κοράσια καὶ γυναῖκες. Ἐκαστος τῶν συγγενῶν πέμπει κόσκινον πλήρες σίτου, παρεμβάλλων ἐν αὐτῷ σῦκα καὶ κάρυα ἢ ἀμύγδαλα. Γίνεται δὲ ἡ ἀρχὴ κοσκινιζόντων τῶν κορασίων καὶ ἀδόντων τὸ ἐπόμενον ἄσμα,

«Τ' ἄρχοντόπουλο κάνει τὸν γάμο·
 »Δὲν ἐκάλεσε μόν' τὴν γενηά του,¹
 »Παρὰ 'κάλεσε τὴ γῆς τὸν κόσμο·
 »Καὶ 'ς τὸ γύρισμα καλεῖ τὸν ἥλιο·
 »Ἦλιε βάρεσε παρακαταίθα,
 »Κ' ἔμπα 'ς τῆς αὐλαῖς 'π' ὄχουν τὴ νύφη,
 »Νύφη καὶ γαμπρὸ χρυσὸ ζευγάρι.
 »Τρεῖς ἀνύπαντραις τρεῖς παντρεμέναις
 »Καθαϊράγανε τὸ σιμιγδάλι
 »Κ' ἐπετάγανε μαργαριτάρι,
 »Κ' ἐπροδιάβαινε ἅγιος Νικόλας·
 »Ἄκουσε χαραῖς κι' ἀκούει τραγούδια
 »Κ' ἔσκυψε νὰ ἰδῆ καὶ εὐλόγησέ 'τα.
 »Κ' ἐπροδιάβαινε ἅγιος Γεωργῆς
 »Ἄκουσε χαραῖς κι' ἀκούει τραγούδια
 »Κ' ἔσκυψε νὰ ἰδῆ κ' εὐλόγησέ 'τα.
 »Τ' ἀκοῦς τί σῶ³ παράγγειλεν ἡ ἀγαπητικιά σου ;
 »Νὰ 'πᾶς νὰ 'πάρης τὸ φιλι μπροῦ⁴ βρέξη, μπροῦ χιονίση
 »Μπροῦ καταιβάση ὁ πόταμος καὶ 'πάρη τὸ γε_οφύρι.
 »Ἐγὼ νὰ βρέξη χαίρομαι, χιονίση καμαρώνω,
 »Κι' ἂν καταιβάση ὁ πόταμος καὶ 'πάρη τὸ γε_οφύρι,
 »Βάνω τὴν ἀρρεβώνα μου γε_οφύρι καὶ περνάω.
 »Περνάει ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρὸς καὶ οὐλ' οἱ συμπεθέροι.»

Τὴν δ' ἐπιοῦσαν δευτέρην ἀλέθουσι τὸν ὡς εἴρηται σῖτον καὶ ἕτερον προσέτι.

Γ'. Ἀνάπναισμα τῶν προζυμίων.

§ 5. Τὴν ἑσπέραν τῆς ἀμέσως ἀκολουθούσης Τρίτης τῆς ἐβδομάδος συγκαλοῦνται αὐθις πλησιέστεροι τῶν συγγενῶν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμπροῦ, καὶ ἀφ' οὗ συνήθως δειπνήσωσι καὶ ἀρθῆ ἡ τράπεζα, φέρει ἐν τῷ μέσῳ τῶν περικαθημένων τὴν ζυμωτερὴν σκάφην μετ' ἀλεύρου ὀλίγου ἐν αὐτῇ καὶ ζύμης, καὶ ἐγγέει ὕδωρ νέος οὐχὶ ὀρφανὸς, ἀλλ' ἔχων ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, καὶ ἀφ' οὗ κρησαρίση πρῶτον, ἐγγέει ὁ αὐτὸς τὸ

1 Τὴν γενεάν 'του δηλ.

2 Ἐν Πελοποννήσῳ κοινῶς λέγομεν ἀντὶ τοῦ ἀνέτειλεν ἐβάρεσ' ὁ ἥλιος.

3 Σοί. — 4 Πρίν. — 5 Ἀωρικ. ἀντὶ ὄλοι=πάντες.

ὕδωρ καὶ ζυμοῖ τὸ φύραμα. Ἄρχονται δὲ τὰ περικαθήμενα κοράσια ἄδοντα τὸ ἐπόμενον ᾄσμα.

«Ψιλὰ λιχνὰ εἶν' τ' ἀλεύρια κι' ἀφράτα τὰ προζύμια.
 »Κι' ὁ νεῖός 'που κλησαρίζει κρουσταλοβραχιονάτος κι' ἀσημοδα-
 »Τεντζέρια μ' ἀσημένια, νερά μου κρουσταλένια, [χτυλάτος.
 »Τήρα μὴν παρακαῦτε, καὶ καῦστε τὰ προζύμια,
 »Γιὰ τὶ θὰ ζυμωθοῦνε τοῦ γάμου τὰ τουρέτσια¹
 »Εὐχῆσου μ' ἀφεντούλη μου 'ς τὰ πρῶτά μου προζύμια.
 »Μὲ τὴν εὐχὴν μου, ὕἰέ μου, καὶ μὲ τῆς Παναγίας.
 »Εὐχῆσου με μανούλα μου 'ς τὰ πρῶτά μου προζύμια.
 »Μὲ τὴν εὐχὴν μου, ὕἰέ μου, καὶ μὲ τῆς Παναγίας.

Μετὰ ταῦτα προσέρχεται ὁ γαμβρὸς καὶ ἐμβάπτει εἰς τὸ μέσον τοῦ φυράματος τὸν δακτύλιον αὐτοῦ μετὰ κερματίου τινός. Εἶναι δ' ὑπόχρεως ὁ ζυμώσας νέος, ὅπως κύψας λάβῃ ταῦτα ἀπὸ τῆς σκάφης διὰ τοῦ στόματος, κρατῶν ὀπισθεν δεδεμένας τὰς χεῖρας. Πιέζεται δὲ τότε ὑπὸ τῶν περικαθημένων καὶ ἄδουσῶν γυναικῶν, καὶ ἀλειφόμενος ὑπὸ τοῦ φυράματος καὶ ἀλεύρου ἐμποιεῖ ἄσβεστον γέλωτα τοῖς παροῦσιν. Ὑστερον δ' ἀνιστάμενος καὶ κρατῶν τὸ κερμάτιον, ἀποδίδωσι τὸν δακτύλιον τῷ γαμβρῷ καὶ νίπτεται. Τὴν δὲ λεκάνην μετὰ τοῦ καθαρσίου ὕδατος περιάγει νεᾶνις πρὸς τοὺς παρακαθημένους, οἵτινες ὀφείλουσιν ἐμβαλεῖν ὅτι ἂν ἕκαστος κέρμα προαιρῆται. Ἐὖ δὲ συλλεγόμενον ποσὸν, μικρὸν πάντοτε, διανέμονται πρὸς ἄλληλα τὰ κοράσια τὰ μέλλοντα ἵνα ζυμώσωσι τὸ ψωμί τοῦ γάμου, συγγενῆ τὰ πολλὰ τῷ γαμβρῷ ὄντα.

Τὴν δὲ Τετάρτην καὶ Πέμπτην ζυμώνουσι τὰ κοράσια ἄδοντα τὸ ἐπόμενον ᾄσμα.

»Μιὰ μπόλθα μιὰ χρυσόμπολα πουλητάρι 'ς τὸ παζάρι·
 »Μὰ εἶχε τὸ ὑφάδι μάλαμμα καὶ τὸ στημόνι ἀσήμι·
 »Καὶ τὰ περικλωσσάκια 'της οὔλα μαργαριτάρι·
 »Μηδὲ μὲ χίλια τὴν πουλοῦν, μηδὲ μὲ πεντακόσια·
 »Θέλουν τὸν ἥλιο τὸν 'μισὸ καὶ τὸ φεγγάρι ἀκέρρο·
 »Βοηθᾶτε ξένοι καὶ 'δικοὶ γιὰ νὰ τὴν 'ξαγοράσω·
 »Γιὰ βοήθα μ' ἀφεντούλη μου γιὰ νὰ τὴν 'ξαγοράσω·

¹ Οἱ ἄρτοι κοινῶς Καρβέλια· Τουρέτσια ἰδίως καλοῦμεν τοὺς ἐν μεγάλαις ἑορταῖς κατασκευαζομένους ἄρτους, οἷον ἐπὶ τῶν Χριστουγέννων κλπ.

«Γιὰ βόηθα με μανούλα μου γιὰ νὰ τὴν ἔξαγοράσω
 »Βοηθάτέ μ' ἀδελφούλια μου γιὰ νὰ τὴν ἔξαγοράσω
 »Ποῖος πλάθει, ποῖος ζυμώνει τοῦ γάμου τὰ τουρέτσια;
 »Ἄτός τ' ὁ νειὸς τὰ πλάθει κ' ἡ μάνα 'του βοηθάει
 »Ἡ μάνα του τὰ πλάθει κι' ἄτός τ' ὁ νειὸς πλουμπίζει
 »Ἡ ἀδελφή του πλάθει κι' ἄτός τ' ὁ νειὸς πλουμπίζει
 »Ἡ ἔξαδερφάδαις πλάθουν κι' ἄτός τ' ὁ νειὸς πλουμπίζει. (α)

Τὴν παρασκευὴν ἰδίᾳ ζυμώνουσι τῆς νύμφης τὸ ψωμί, τοῦ αὐτοῦ ἀνωτέρω ἄσματος ἀδομένου. Ὅτε δ' ἐμβάλητ' ἐν τῷ κλιθάνῳ πρὸς ἔψησιν ὁ ἄρτος, λέγεται τότε τὸ ἄσμα.

»Φοῦρνε δίπατε, φοῦρνε τρίπατε,
 »τῆρα μὴν παρακάψης καὶ κάψης τὰ τουρέτσια.»

(ἔπεται συνέχεια).

ΠΑΝ. ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ ἱερεὺς
 σχολάρχης ἐν Βυτίῃ.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ.

Ἐκ τῶν τοῦ Ι. Γ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ (α)
 (Ἑλληνοδιδασκάλου).

Οἱ προστώτες τοῦ Μωριᾶ ἐν ἔτει 1769.

Ποιὰ ἦταν ἐκεῖν' ἡ Κυριακή, ποιὰ ἦταν ἐκεῖν' ἡ ἡμέρα,
 Ποῦ συχνοκουβεντιάζανε τῆς Μώρας ¹ οἱ Γερόντοι;
 Ποῦ ἔγράφανε κι' ἐστείλανε ἀπάνω 'ς το Ντοβλέτι ²:
 «Πασσᾶς μὴν ἔρθη 'ς τὸ Μωριᾶ, μηδὲ κανὰς Βεζίρης»

(α) Ποικίλλει κοινῶς κεντάει.

(β) Προσεχῶς ἐκδοθήσονται ὑπὸ τοῦ Συλλογέως ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Δημῶδι σύλλεκτα,» περὶ ὧν ἔχει ἐκδοθῆ ἀγγελία ἀπὸ τοῦ 1874 ἐν Σπάρτῃ.

¹ Περὶ τῆς λέξεως ταύτης ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ Ε'. τόμῳ τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους Κ. Παπαρρηγοπούλου (σ. 82) τάδε: «Ὁ ἐν τῇ 15ῃ ἑκατονταετηρίᾳ γράψας Βυζαντῖνος Μάζαρις, ἐν τῷ Νεκρικῷ Διαλόγῳ «Ἐπιδημία Μάζαρι ἐν Ἄδου», τῷ ἐκδοθέντι ὑπὸ τοῦ Γάλλου Boissonade, ὀνομάζει τὴν Πελοπόννησον

(ΠΛΑΤΩΝ.—ΤΟΜΟΣ Β'.—ΤΕΡΧΟΣ Α').

4